

„СИРОТНА ПЕСЕН” - ДЕБЕЛЯНОВ

(анализ)

Дебеляновата поезия не е плътно обвързана с националната идея. Участието на поета като доброволец в първата световна война не променя тази позиция. Самото попадане на фронта, провалят цялостната нагласа на личността и затова стихотворенията писани там са много ценни. Право впечатление присъствието на войнишката маса като колектив, който заедно изживява радостите и скърбите на бойното ежедневие. Лирическият герой на Дебелянов, не губи своята индивидуална предопределеност - той продължава да се вълнува от кратките затишия между битките от измеренията на човешкото „греховното” и „жестоко” време. В текстовете се мятка усещане за белязаност, сякаш предчувствието за близка смърт неизменно присъства. Същевременно присъстват патетични и гръмки фрази, думата победа се изпълва с различна семантика от обичайното. Видима е промяната на самата поетика - словото все повече се доближава към обикновения език, картините - до реалността.

Стихотворението „Сиротна песен” е писано дни преди смъртта на поета и изразява удивително спокойствие, готовност за приемане на край. Заглавието припомня друга „песен” - „черна”, раздвоена. По същността си творбата се доближава до познати жизнени и творчески равнотежи („Мойте песни” - Вазов, „Песен на песента ми” - Яворов) и подчертава специфичният човешки и художнически почерк на Дебелянов.

Стихотворението започва като завещание, с условното: „Ако загина”, на втора и следващите строфи приемат смъртта като факт. Стиховете кратко връщат лентата на живота и в тази биография се оглежда липсата и от казаните притежания. Раздялата с майка, не откритата жена и другари показват драматично - личностна нагласа, типична за поколението, чийто изповедник е Дебелянов.

*Ако загина на война,
жал никого не ще попари -
изгубих майка, а жена
не надох, нямам и другари.*

Очевидна е разликата с началото на новата ни поезия, с Ботевото творчество. Смъртта при Ботев е патетичен жест, а лирическият герой е категорично убеден, че ще го „търсят”, знаят и помнят и най-добросъвестните съхранители на паметта за него са майка, либе и дружина. Очертаната пълна противоположност с последната творба от Дебеляновото творчество бележи развоя и промяната, които са се случили в литературата ни през тези няколко десетилетия-извършила се е коренна промяна на ценностите и екзистенциалния модел.

В стихотворението изброяването на липсите продължава в следващите строфи.

*Ала сърце ми не скърби -
приневолен живя сирака
и за утеха, може би,
смъртта в победа ще дочака.*

*Познавам своя път нерад,
богатствата ми са у мене,
че аз съм с горести богат
и с радости несподелени.*

Епитетът „приневолен“ отразява липсващото щастие в човешкия живот. В третата строфа „богатството“ на личността са „горести“ и „несподелени радости“. Създава се представата за неизживян живот, която шества и в предвоенното творчество на поета. Във втора строфа особена смислова пълнота придобива същинска „победа“. Дебелянов е белязал тази лексема със специфично съдържание, равно на примирие със смъртта, приемане безропотно накрая („тиха победа“). В „Сиротна песен“ победата е пресечната точка между жадуваната от колектива радост от надмощието над врага и личното удовлетворение за допринасяне към тази участ. Същевременно в творбата продължава да въздейства и другото значение на победното-като покой за Аз-а.

Последната строфа събира важни за Дебеляновите изповеди мотиви - „бездомен“, „песен“, „спомен“. Лиричният герой сякаш се потапя в своя атмосфера.

*Ще си отида от света -
тъй както съм дошъл бездомен,
спокоен като песента,
навяваща ненужен спомен.*

Последните два стиха артикулират (произнасят), един важен проблем - за стойността на собственото творчество, за самооценката. Дебеляновият герой вижда песента, навяваща ненужен спомен. Липсва внушителна увереност в достойнствата и въздействената сила на собствените творби, налага се деликатна скромност и идеята за човешката ненужност, този песимизъм изповядван в края на живота е типичен за тоналността на Дебеляновото творчество. Творбите от фронта са художествено предчувствие за идването на нови творчески идеи, за нова литературна генерация.